

Iničiacie¹

Podle G. Cavallotto se termín odvozuje od latinského *in-eo*, což volně přeloženo znamená „vstupuji dovnitř“.² Iničiací bývá nazýván proces zrání, který se odehrává během určité doby a jehož výsledkem je identifikace člověka s konkrétní skupinou nebo se specifickým společenstvím. Nikdo se nerodí k životu jako iniciovaný. Spíše můžeme říci, že během života člověk prochází, byť s mnoha nedostatky, různými iniciacemi. Iničiacie (podobně jako socializace) zahrnuje učení se normám, hodnotám, symbolům a způsobu chování. Dále zahrnuje např. integraci adolescentů do života dospělých a příslušnost k určité sociální skupině. Je třeba ovšem zdůraznit, že iničiacie se naplno dotýká člověka v hloubi jeho bytí. Iničiacie nejen předává kulturní schémata, ale především „umísťuje“ člověka „dovnitř“ nějaké role, která je chápána jako něco zcela nového.

Náboženská iničiacie

Člověk je uváděn do určitého náboženského společenství, které vyznává a prožívá duchovní hodnoty. Děje se to zpravidla prostřednictvím určitého obřadu a iniciovaný člověk dostává účast na duchovních dobrech náboženského společenství. Náboženská iničiacie znamená začátek osvojování si náboženské zkušenosti, která je svým způsobem definitivní, protože představuje podstatnou změnu dosavadního stavu, jakousi bytostní proměnu člověka, nabytí nového statusu.

V naší postmoderní společnosti je náboženská iničiacie stále více ohrožována pouhou výukou konkrétních technik nebo vlivem (rationalistické) kultury, kterou vytváří systém našeho školství.

Křesťanská iničiacie

Starobylý prvek iničiacie je aplikován v křesťanství. Křesťanská iničiacie je od starověku kladena do úzkého vztahu se třemi svátostmi (křest, biřmování, eucharistie), které budou mnohem později nazvány svátostmi iničiacími. Je tedy chápána jako záležitost svátostná. Pojem „křesťanská iničiacie“ se rozvíjel zejména v první polovině dvacátého století. V období po 2. vatikánském sněmu je křesťanská iničiacie chápána stále více jako cesta, během níž obrácený člověk s pomocí společenství věřících dorůstá do plné křesťanské identity. Je přijat do společenství církve působením Ducha Svatého prostřednictvím iničiací svátostí. Z tohoto chápání křesťanské iničiacie můžeme odvodit dva podstatné prvky:

1. prvek sakramentální (tři svátosti, bez nichž člověk není iniciován; v prvních staletích byly slaveny v prostředí jediné liturgie);
2. prvek katechetický (postupná výchova křesťanské víry tak, jak ji chápeme, slavíme a jak ji dosvědčujeme).

Prvek sakramentální: spíše než *uvedení (přivedení) ke svátostem* bychom měli říkat, že člověk je *iniciován svátostmi*. Křesťanská iničiacie neodkazuje především na přípravu k svátostem, jako spíše k iničiacími svátostem samým. A protože ve svátostech působí sám Kristus prostřednictvím symbolického jednání církve, je to v posledku On sám, kdo nás uvádí do vztahu se sebou a se svým mystickým tělem. Vztah vůči Kristovu tajemství je pro nás nepostižitelný smysly: nemůžeme do něj být uvedeni jinak než samotným Kristem. Stručně bychom mohli říci: křesťany jsme se stali (doslova „jsme byli učiněni“) tím, co Kristus osobně uskutečňuje svátostným úkonem.³

Toto má své důsledky: z hlediska svátostného je plného a definitivního začlenění do církve dosaženo tehdy, když věřící přijímá Eucharistii, tedy svátost, která buduje církev v její dějinné a pozemské podobě. Z toho vyplývá, že křest i biřmování máme chápat jako iničiaci či uvedení věřícího k Eucharistii: jsme pokřtěni a biřmováni vzhledem k Eucharistii (= abychom mohli přijmout Eucharistii).⁴ Je zde zřejmý jakýsi druh asymetrie mezi Eucharistií jako dovršením iniciace a ostatními dvěma svátostmi jako etapami, které mají k tomuto cíli přivést.

Prvek katechetický: Tertullianův výrok, že „křesťanem se člověk nerodí, ale stává“,⁵ lze položit i do vztahu ke katechezi. Toto „stávání se křesťanem“ znamená proces, který trvá určitou dobu a má formační ráz (včetně výuky).

Trvající určitou dobu: Přestože obrácení může být rychlé, k tomu, aby člověk objevil víru i církev, je normálně zapotřebí určité doby. Motiv, postoje i chování lidí se očisťují velmi pozvolna.

V rámci formace nově věřících zaujímá významné místo katecheze. Její první část (před přijetím iničiací svátostí) zahrnovala již ve starověkém katechumenátu systematický výklad křesťanského poselství na

základě Písma svatého. Na jeho postavách a někdy celých jednotlivých spisech má být prezentováno Boží působení pro člověka, Boží obdivuhodné činy během dějin spásy. Na druhém místě se obsah katecheze týká odpovědi člověka Bohu, konkrétně mravního jednání člověka, jakož i pravd víry. Tyto jsou nezřídka spojené s výkladem textu Vyznání víry. Po přijetí iničiací svátostí pokračuje iničiacie nových křesťanů obdobím tzv. mystagogie, během něhož mají být hlouběji uváděni do tajemství (a to nejen přijatých svátostí). Toto se děje prostřednictvím tzv. mystagogických katechezí.

Traditio symboli

Je liturgická slavnost svěření či odevzdání textu Vyznání víry těm, kdo se připravují na přijetí iničiací svátostí a začlenění do církve. Koná se zpravidla během období jejich očisťování a zasvěcování do křesťanské praxe (v postní době). Text Vyznání víry je během příslušného obřadu čekatelům recitován nahlas celebrantem spolu s celým společenstvím věřících a následně jim může být i předán ve vhodné, např. umělecky ztvárněné podobě. Obdobným způsobem je čekatelům odevzdávána (svěřována) i modlitba Otče náš (traditio orationis).

Slavnost „traditio symboli“ má význam nejen pro ty, kdo mají být do církve začleněni, ale zvláště i pro samotnou obec věřících. Poskytuje jí příležitost, aby si uvědomila, že žít z víry a modlitbou se obracet k Bohu může pouze proto, že ona obdržela obojí od Boha jako dar již dříve a prostřednictvím jiných lidí. Kromě toho se obřadem „traditio symboli“ stává zřejmé, že dějiny osobní víry katechumena(ů) mohou pokračovat pouze tam, kde tito se mohou přímo účastnit víry a modlitby konkrétních věřících a modlících se křesťanů.

Kandidáti na přijetí iničiací svátostí mají během této slavnosti prožít skutečnost, že církevní společenství, které je obklopuje, je jakýmsi předivem mezilidských vztahů, které zprostředkovává jedinečný vztah k Bohu. Odevzdání Vyznání víry je důležitým krokem do společenství církve, protože dává účast na křesťanském vyznání bratří a sester, spojených křtem do jedné duchovní rodiny. Podle sv. Augustina se v obřadu „traditio symboli“ a „traditio orationis“ nejedná pouze o to, že kandidátovi je odevzdán obsah víry nebo základní modlitba, aby se ji naučil nazpaměť. V této slavnosti předávání je mu svěřen klíč, který mu pomáhá ozřejmit vztah jeho rostoucí víry vůči církevnímu společenství na jedné straně a získání věčné spásy na straně druhé.

Redditio symboli

Poté, co uchazeči o začlenění do církve byli poučeni o jednotlivých formulacích Kréda a byly jim vysvětleny prosby modlitby Otče náš, dostanou na závěr přípravy uloženo, aby se učili Vyznání víry. Význam tohoto úkolu se stává zřejmým na základě tzv. redditio, což je rituální „navrácení“ tohoto textu Vyznání víry před biskupem a shromážděným společenstvím věřících. Theodor z Mopsuestie píše: „To, že jste se naučili Krédo nazpaměť a recitovali je před biskupem, znamená, že jste uzavřeli smlouvu se samým Bohem, přičemž jeho správcem v domě církve je právě biskup.“

Redditio symboli je liturgický obřad složení vyznání víry, který připravuje na vyznání víry při křtu, udělovaném v rámci liturgie velikonoční vigilie. Umožňuje kandidátům iničiací svátostí vnímat, že se osobně stávají členy jedné Boží rodiny, jimž Vyznání víry slouží jako „poznávací znamení“ (srov. resumé od A. Fossiona). Ve vyznání víry nemluví člověk o Bohu neutrálně: mluví o své víře v Boha a tím o své identitě, kterou našel setkáním s Boží milostí v Ježíši Kristu.

Zpracoval: Ludvík Dřmal

Poznámky:

- 1 Obsah pojmu iničiacie v souvislosti s katechezí shrnuje řada autorů. Na začátku 90. let minulého století např. CAVALLO, P. (ed). *Catechesi e iniziazione cristiana*. Bologna : EDB, 1990, s. 15–23; nověji např. VLOET, J. Van der. *Il concetto di iniziazione a livello antropologico e psicologico. Alcune osservazioni sull'impiego del termine "iniziazione" nella catechesi*. In CCEE. *Incontro dei Vescovi e Responsabili nazionali della catechesi in Europa. L'iniziazione cristiana come processo per divenire cristiano*. Roma : CCEE a CEI, 2006, s. 29–32.
- 2 Srov. CAVALLOTTO, G. *Iniziazione cristiana e catechumenato*. Bologna : EDB, 1996, s. 7.
- 3 Srov. CASPANI, P., a SARTOR, P. *Iniziazione cristiana. L'itinerario e i sacramenti*. Bologna : EDB, 2008, s. 40–41.
- 4 Srov. BENEDIKT XVI. *Sacramentum caritatis*, čl. 17.
- 5 „Fiunt non nascuntur christiani“, in Tertullian, *Apologeticum*, XVIII, 4, CCL 1, 118.